

Vernieuwingscholen en bewegingsonderwijs

Het topic van dit nummer van LO Magazine is *vernieuwingscholen*. Veel van wat we de lezers voorschotelen gaat over vernieuwing in en rond het bewegingsonderwijs. Met de discussie over de grote curriculumherziening Curriculum.nu kwam een andere invalshoek in beeld. Namelijk die van scholen die niet speciaal voor bewegen en sport aan het vernieuwen zijn, maar als hele school. Daar willen we nu de aandacht eens op vestigen. Wat betekent vernieuwingsonderwijs voor het leergebied bewegen en sport?

TEKST BEREND BROUWER

Mijn nieuwsgierigheid voor vernieuwende scholen werd gewekt na een bezoek aan Spring High, een tienerschool in Amsterdam Nieuw-West. In dit magazine lees je wat er op die school gebeurt. Collega's van mij bij SLO bleken daar ook al geweest te zijn en vertelden over andere vernieuwende scholen waar ze contact mee hadden.

Traditionele vernieuwingscholen

Het begrip vernieuwingscholen kennen we al heel lang. De traditionele vernieuwingscholen zijn eigenlijk al rond de 100 jaar oud. Iedereen kent ze: Maria Montessori, Peter Petersen (Jenaplan), Helen Parkhurst (Dalton), Rudolf Steiner (Vrije scholen), Célestin Freinet. Hun concepten dateren van begin 20e eeuw. Daarvoor waren er al radicale onderwijsvernieuwers als Rousseau, Tolstoj, Fröbel, Pestalozzi, Dewey en in ons land Jan Ligthart en Theo Thijssen. Veel andere namen zijn verdwenen in de vergetelheid. Al deze onderwijsvernieuwers hadden enkele gemeenschappelijke kenmerken: ze wilden meer kindgericht en betekenisvol onderwijs, kenden een zeker (romantisch) verheffingsideaal voor de arme kinderen waar ze mee werkten en voor de samenleving als geheel en hadden niet veel op met de toen gangbare methoden. Het is bijna niet meer voor te stellen, maar het is nog niet zo lang geleden dat onderwijs geen recht voor alle kinderen was, maar een privilege voor de welgestelden. Toen onderwijs wel voor alle kinderen beschikbaar moest komen (ik gok dat de redenen daarvoor divers waren: enerzijds vanuit ideële motieven, anderzijds omdat er met de industriële revolutie andere kwaliteiten van arbeiders werden gevraagd) werd dat met een industriële aanpak gedaan. Overdreven gesteld werden er leerfabrieken ingericht, waarin

kinderen in klassen van tot 70 leerlingen klassikaal gedrild werden. Alle onderwijsvernieuwers uit die tijd -vergeten of niet- kwamen tegen die aanpak in opstand.

Onderwijsvernieuwing nu

Wie nu op zoek gaat naar onderwijsvernieuwing of vernieuwingscholen komt een bonte verzameling varianten tegen. De klassieke vernieuwingscholen zijn er nog steeds, zij het in een eigentijds jasje gestoken. Maar er zijn veel meer soorten. Inge Molenaar scheidt elders in dit nummer welke scholen er in haar directe omgeving zijn. Iederwijs was één van de eerste moderne. Er zijn scholen die werken volgens het bioritme van de kinderen, iPad of Steve Jobscholen, Sudburyscholen, Kunskapsskolan, Tienscholen, LARP-scholen, LHBT-scholen, noem maar op. Op <https://pleion.nl>, het Platform voor Eigentijds Onderwijs, presenteert een aantal scholen dat aan vernieuwend onderwijs werkt zich. En er zijn natuurlijk bijzondere scholen gebaseerd op een bepaalde (religieuze) levensovertuiging.

We kennen scholen waar ze werken aan natuurlijk leren, aan talentontwikkeling, democratische scholen, competentiegericht onderwijs, coöperatief leren, handelingsgericht leren, inclusief onderwijs, het nieuwe leren, scholen waar het gaat om zelfsturend of zelfverantwoordelijk leren, authentiek, ontwikkelingsgericht, ervaringsgericht, opbrengstgericht of probleemgestuurd onderwijs, adaptief onderwijs, gepersonaliseerd leren, onderwijs gericht op brede of 21^e eeuwse vaardigheden, etc.

Nu zou je kunnen beweren dat al die dure woorden passen in een poging van scholen om zich in de strijd om de beste leerlingen te onderscheiden van en te profileren ten opzichte van andere scholen. Maar al die scholen -de scholen op basis van levensovertuiging uitgezonderd

▲
ASM in het onderwijs

wellicht- hebben net als honderd jaar geleden wel bepaalde kenmerken gemeenschappelijk. Allemaal doen ze een poging om de ontwikkeling van elk kind recht te doen en de leerlingen meer regie te geven op het eigen leerproces. Je zou ze kunnen beschouwen als een tegenbeweging tegen een beleid waarin sterk de nadruk wordt gelegd op de prestaties van het onderwijs als systeem, zoals dat blijkt uit internationaal vergelijkend onderzoek. Om die vergelijking te kunnen doen is het noodzakelijk dat vooral bepaalde kernkennis en -vaardigheden op een gestandaardiseerde wijze worden getoetst. Het CITO doet de rest. Andere onderwijsdoelen raken dan op de achtergrond en de individuele ontwikkeling van ieder kind lijkt ineens minder belangrijk. Daar worden de meeste kinderen niet gelukkig of gemotiveerd van en daar komen al die scholen tegen in verzet.

En het bewegingsonderwijs dan?

Verschillende denklijnen zijn voorstelbaar. De lezer mag zichzelf afvragen welke van die denklijnen het beste past bij de eigen school of bij de scholen waar zijn kinderen naartoe gaan of die hij kent.

- Het schoolconcept heeft nauwelijks invloed op de werkwijze of de doelen voor bewegingsonderwijs.

- Dat kan zijn omdat de leraar bewegingsonderwijs gewoon niet betrokken wordt of zich niet betrokken voelt bij de algehele onderwijsaanpak. Bewegingsonderwijs is nu eenmaal een apart vak met een eigen aanpak, de docent doet zijn werk in een apart gebouw, woont het teamoverleg niet bij.
- Het kan ook zijn dat die docent bewegingsonderwijs vindt dat de onderwijskundige principes van de school (actief leren, veel differentiatie, samenwerkend leren, zelfstandig werken, betekenisvolle activiteiten, etc.) in het bewegingsonderwijs toch al tot uitdrukking komen.
- De docent bewegingsonderwijs doet binnen zijn vakgebied zelf zijn best om aan te sluiten bij het schoolconcept. Om geen vreemde eend in de bijt te zijn probeert de docent de algemene onderwijskundige principes te vertalen naar de les bewegingsonderwijs.
 - Dat kan van harte zijn omdat de werkwijze in de les bewegingsonderwijs echt goed aansluit bij de algemene principes.
 - En het kan geforceerd zijn, bijvoorbeeld als het een verschuiving betekent in de doelen in de richting van brede vaardigheden (zoals communiceren, kritisch denken, probleem oplossen, etc.) als doel op zich in plaats van als bijdrage aan beter leren deelnemen aan bewegen en sport. Voor wie het zich nog kan herinneren, dat was vast de reden dat er destijds zoveel commotie ontstond rond het BOK-project.
- De docent bewegingsonderwijs wordt actief betrokken bij het schoolbreed vertalen van de onderwijskundige uitgangspunten naar de praktijk.
 - De docent bewegingsonderwijs brengt vanuit zijn eigen leergebied gebonden expertise mogelijkheden in om de algemene onderwijskundige uitgangspunten vorm te geven. Binnen elk leergebied mogen die uitgangspunten zo worden ingezet dat ze bijdragen aan het realiseren van de doelen van het leergebied en dat het leergebied ook bijdraagt aan het realiseren van de gezamenlijke doelen.

Op basis van mijn eigen ervaring schat ik in dat het in veel gevallen de eerste of de tweede variant is en dat de derde variant uitgesproken zeldzaam is. Uiteraard zijn we als redactie erg geïnteresseerd in voorbeelden die deze inschatting logenstraffen. In dit magazine staan enkele voorbeelden van scholen waarin binnen het leergebied bewegen en sport geprobeerd wordt om aansluiting te vinden bij een schoolbrede visie. Aan de lezer de eer om te bekijken of en hoe ze passen binnen bovengenoemde ordening. En nog liever om goede of betere voorbeelden onder de aandacht van de redactie te brengen.

Foto

Anita Riemersma

Contact

b.brouwer@slo.nl

Kernwoorden

vernieuwingscholen, innovatie, bewegingsonderwijs